

PREPISKA

Avenija Majls 252/2
Sirakjuz 13210 Njujork
11. jun 1992.

G. Don Delilo
Avenija Rosmor 57
Bronksvil 10708 Njujork

Poštovani g. Delilo,

Pošto sam pronašao potpisani primerak *Vage* ispod diskretnog reflektora u kući Džona Franzena i samo što se nisam srušio od zaprepašćenja, Džon mi je rekao da je imao dovoljno hibrisa ne samo da vam piše, nego i da vam nepozvan pošalje primerak jedne svoje knjige, a da ste mu vi vrlo ljubazno odgovorili. On (tvrdio je) nije imao vašu adresu i došao je do vas preko posrednika. Ako čuvate svoju privatnost onoliko koliko mi se čini, biće vam drago da čujete da sam morao da se dovijam na krajnje groteskne načine ne bih li se domogao adrese Avenija Rosmor 57, i da su me zamolili da je ne dam nikom drugom, i ja ću ispuniti taj zahtev.

Ne želim da vam narušavam privatnost. Samo sam želeo da vam kažem da mi je vaše delo veoma važno, i kao čitaocu i kao piscu. Iako, mislim, imamo nekoliko zajedničkih poznanika – Džerija Hauarda i jednog vrlo pričljivog drugara Toma Leklera po imenu Lari Makafri – stvarno nemam drugog opravdanja što vam pišem osim što želim da vam saopštim ovo: vaše knjige, uz još nekoliko romana Manuela Puiga i nekih narativnih pesama, izgradile su moje srce i moje delo, i nadahnjuju me u onom najboljem smislu reči „nadahnuti“. Početkom osamdesetih godina, na *Imena* me je uputio profesor čijim sam savetima verovao kada je reč o književnosti van lektire; od tada sam nabavio i više puta pročitao sve od Delila, čak i onu spisateljsku anomaliju izvesne gospođe Berdvel, koja je, kako me je Džeri obavestio s jezivim ushićenjem (pošto sam mu rekao da nema šanse da niste to napisali) prodana u više primeraka od bilo čega što ste napisali sve do *Belog šuma*.

Moj najbolji prijatelj misli da su *Beli šum* i *Pas u trku* vaša najbolja dela. Moja omiljena su *Amerikana* i *Ulica Grejt Džouns* i *Imena*, mada sam vrlo vezan (često bukvalno) i za *Endzonu* i za delove *Ratnerove zvezde*. Ne sumnjam u to da je vaš najbolji i najsveobuhvatniji roman *Vaga*, ali čitao sam ga u otisku kada sam pokušavao da i sam nešto napišem o preobražavanju stvarnih američkih činjenica i mitu, i ljubomora me je sprečila da zavolim *Vagu*, a plašim se da je ponovo pročitam. A mislim i da treba da tužite Olivera Stouna do gole kože, jer ne samo što je od vas pokrao nekoliko važnih aspekata, nego je to učinio u stvarno isprazne svrhe.

Na izvestan način, saosećam s njim: i ja se ponekad osvrnem na redove i ritmove koje sam stvorio i obuzme me neki jeziv osećaj, pa onda krenem u potragu i otkrijem da su to

derivati potekli od razbacanih malih detalja u vašim knjigama. Nikad ne znam šta s tim da radim: nije da se ikada vraćam da nešto pronađem i ukradem – previše sam bojažljiv i previše arogantan za to – pre mi se čini da se mnogi vaši glasovi i tvorevine, kao i Puigovi i Pazovi, motaju po mojoj glavi i onda pomešaju s drugim iskustvima i idejama i glasovima i tako tim. Ponekad to izbacim, ponekad ne. Kada ga ne izbacim, valjda ga nekako racionališem kao nekakvu nejasnu aluziju, ili kao najiskreniji oblik komplimenta za koji sam sposoban.

Na primer, jedan deo ove dugačke stvari koju sad pišem ima odeljak koji, kada sam se osvrnuo i ponovo ga pogledao, duguje neugodno mnogo izvesnim razgovorima između Garija Harknesa i majora Stejlja u *End zoni*. Mogu vam, pre nego što projekat ode u štampu – osim ako mi ne nagovestite da radije ne biste da to učinim – poslati taj deo da vidite da li vam je to okej. To ne bi bilo iz pravnih razloga; dug nije tako velik. Mislim da bi pre bilo iz poštovanja.

U svakom slučaju, drago mi je da je vaše delo poslednjih godina počelo da stiže pošto-vaoce i van univerziteta, što i zaslužuje, i želim vam svu moguću radost i uspeh u budućim poduhvatima.

Najsrdacnji pozdrav,

Dejvid Foster Volas

5. februar 1997.

Dragi Dejvide,

Hvala ti mnogo na pismu. Iskazao si sve snažno i jasno i mislim da neću dobiti mnogo reakcija koje sežu toliko duboko i tako su usklađene s trzajima i drhtajima ove knjige.

Pomenuo si Ejzenštajnov film. Vodio sam brojne rasprave sa sobom o toj epizodi i pitao se da li bi knjiga možda bila bolja bez nje. A tvoj osećaj da boja bleedi do crno-belog – i hteo sam da boja izlapi iz knjige, kao u kakvom starom filmu ili možda starom sećanju. Ta mi se ideja prvi put javila na kraju Prvog dela. Isto tako, tvoja primedba o Nikovom doživljaju majčine smrti – za taj pasus sam naročito vezan i on je jedna od onih retkih stvari što napišeš koje deluju kao da su prevučene mermerom, tvrde, uglačane i nepromenjive.

Tvoj pasus o asonanci naveo me je da, :ini mi se, prvi put, razmislim o onome što ovde radim, šta god to bilo.

Mogu reći samo da se to dešava manje-više automatski i da ne uključuje samo aliteraciju, nego i obratnu aliteraciju (reči koje se završavaju istim slovom ili istim glasom); slogove koji se rimuju ili skoro rimuju; i (pored drugih stvari) osećaj za sam izgled reči na stranici, za oblike reči i kombinacije slova. U redu koji citiraš – *sneg koji je proburažen i opervažen psećom pišačkom* – postoji asonanca u rečima „proburažen” i „opervažen”, ali sama slova „p” i „r” i „ž” nekako oblikuju reči, a onda na kraju reda, u reči „pišačka” postoji neki vizuelni odjek toga. A zvuk „e” u rečima „sneg” i „psećom” nekako uparuje te reči (pred mojim očima i u mom umu). To su okrugle reči, da tako kažem, a ostale su vitke ili visoke ili nalik na grede ili već tako nekako.

Te veze, ili šta već jesu, ili se dogode ili ne. Siguran sam da sam zastao pre nego što sam se setio „opervaženog”, ali sumnjam da sam tražio neki određen zvuk ili oblik, makar ne svesno. (Možda se na ivici normalne svesti obavlja nekakvo

brzo računarsko razvrstavanje.) I mislim da ključ svega toga leži u preciznosti. Ako je jezik precizan, rečenica neće (u teoriji) delovati nesigurno ili prenatrpano. U nekom trenutku (u svom spisateljskom životu) shvatio sam da preciznost može da bude neka vrsta poezije, i da, što se više trudiš da budeš precizan, ili što se više ja trudim da budem precizan, da jednostavnije i tačnije prihvatim izgled sveta – to su mi bolje šanse da stvorim dublji i lepši jezik.

Nekada sam, verovatno, verovao da je nejasnoća uzvišeniji oblik poezije, približnija dubinama svesti, i možda sam, kada sam sredinom sedamdesetih godina počeo da čitam matematičku i naučnu literaturu, pronašao neočekivanu liriku u nužno preciznom jeziku kojim se naučnici obično služe. Moj nagon, moje sujeverje jeste da što podrobnije nešto opazim, što ga tačnije opišem, veće su mi šanse da ću postići izvesnu senzualnost izraza. Lepota koju neki lik može pronaći u parčetu oronule cigle ima svoju odgovarajuću dubinu jezika, a pisac nalazi jezik upravo tamo gde i lik nalazi vizualno ushićenje – u samoj cigli.

Nisam siguran da je ovo jasno (kad smo već kod preciznosti). Vitgenštajn bi sve ovo mogao iskazati bolje, kraće i prodornije, a Ejzenštajn bi ga mogao prikazati bolje, krupnije i ogoljenije. Ali razlog zašto koristim mehaničku pisaću mašinu vezan je za ono vajarsko što pronalazim u rečima na papiru, arhitekturu pojedinačnih i kombinovanih slova, osećaj koji (za mene) podstiče mehanička priroda procesa – prst koji udara tipku, čekić koji udara stranicu. Uplitanje elektronike bi otupelo čulno uživanje koje mi pruža taj proces – uživanje u koje pokušavam da uronim svoju prozu. I čujem nekakvu muziku dok pišem, ali vidim i kako se reči u rečenici nekako spajaju i sparuju.

Znam da tu ima još nečega. Pre nekoliko pasusa upotrebio sam reč „sueverje“. Lako bih mogao reći i vera. Vera u to da zapravo postoji rešenje za problem koji mi možda predstavlja neka fraza ili rečenica – jedno rešenje, tačno rešenje (ali da li zaista verujem u to?) – i da ću, ako istražim tu konkretnu reč ili reči, njihova značenja, njihove nijanse, njihova porekla, odjeke koje emituju, pronaći ono što tražim.

Drago mi je što si pomenuo sećanje svoga oca na optrčavanje Bobija Tomsona. Ja sam bio kod zubara (doktora Fiša) i u čekaonici je bio upaljen radio i, kao navijač Jenkija, držao sam se malo po strani, ali ipak sam se poradovao sa vrlo srećnim zubarom i dve stomatološke sestre.

Gadisova knjiga koju radiš jeste zanimljiva mešavina složenosti visokog modernizma i lakog filma iz tridesetih i četrdesetih, sa Vilijamom Paelom i Mirnom Lej.

Kada autor kome se divim reaguje na nešto što sam napisao tako duboko, kao ti, to mi pruža veliko zadovoljstvo. Hvala ti.

Sve najbolje,

Don

(S engleskog prevela Bojana Vujin)